

Mal for akuttmedisinkurs for allmennleger

AV JESPER BLINKENBERG

Fra 2012 innføres obligatorisk kurs i akuttmedisin under spesialistutdanningen og ved resertifisering for spesialiteten allmennmedisin.

Nasjonalt kompetansesenter for legevaktmedisin (Nklm) har hentet ut det beste av dagens gode akuttmedisinkurs og utarbeidet en mal for akuttmedisinkurs for allmennleger. Malen er ment som en rettesnor og et hjelpemiddel for arrangører av akuttmedisinkurs for allmennleger.

Allmennlegen og akuttmedisin

Allmennlegens faglige arbeidsfelt er stort. Noen kliniske problemstillinger er hyppige mens andre forekommer sjelden. Noen av de sjeldne problemstillingene kan henvises til spesialisthelsetjenesten, mens andre håndteres av allmennlegen. Akuttmedisinske tilstander er sjeldne i en slik sammenheng, men må ofte håndteres av allmennlegen på grunn av tidsaspektet, – det haster. Pasienten som faller om og er bevisstløs på legekontoret kan ikke vente på at spesialisthelsetjenesten kan ta imot henvisningen og gi venteliste-garanti. De skadde i en trafikkulykke trenger hjelp umiddelbart, og mange steder i landet representerer allmennlegen den høyeste medisinske kompetansen. Allmennlegens styrke i en slik sammenheng er bredde-kompetansen og den solide erfaringen i å gjøre kliniske vurderinger. Derfor er legen etterspurt i det akuttmedisinske arbeidet (1).

De skadde i en trafikkulykke trenger hjelp umiddelbart, og mange steder i landet representerer allmennlegen den høyeste medisinske kompetansen.



ILLUSTRASJONSFOTO: MAGNE TURØY

Allmennlegen, ambulansen og spesialiteten

Rammene i de akuttmedisinske tjenestene er endret de siste årene, også allmennlegens plass er endret. Ambulansetjenesten er omorganisert fra å være en kommunal tjeneste med varierende eller liten medisinsk kompetanse til å være en tjeneste organisert i spesialisthelsetjenesten med en raskt økende kompetanse, særlig innen i akuttmedisin. Det forventes at allmennleger samarbeider med ambulansetjenesten og andre i den akuttmedisinske kjeden, både i tjeneste og ved trening (2).

Allmennlegens spesialistutdanning er den viktigste rammen for faglig videre- og etterutdanning av allmennleger i Norge. Både myndighetene, publikum og fagmiljøene forventer at allmennlegene deltar i den akuttmedisinske beredskapen og bidrar til at befolkningen får et godt akuttmedisinsk tilbud. Forutsetningen for dette er at allmennlegene har både praktiske og teoretiske kunnskaper og ferdigheter i akuttmedisin. For å sikre dette har sentralstyret i Den norske legeforening besluttet å innføre et krav om gjennomført emnekurs i akuttmedisin over minst 15 timer, både i videreutdanningen og ved resertifisering i etterutdanningen for spesialiteten allmennmedisin fra og med år 2012.

Ikke alle legevaktleger er allmennleger

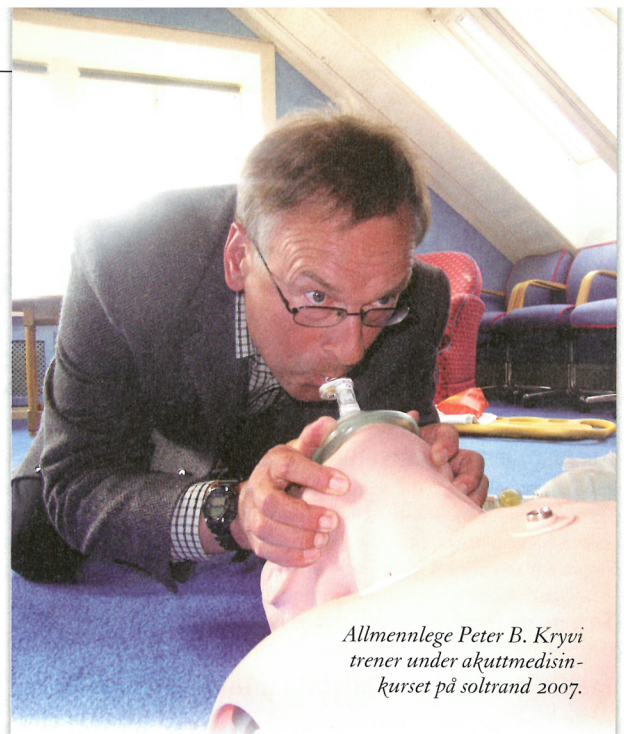
Allmennleger kommer oftere opp i akuttmedisinske situasjoner på legevakt sammenlignet med allmennmedisin på dagtid. En betydelig del av legevaktlegene er ikke allmennleger (3). Utover medisinsk embetseksamen er det ingen formelle kompetansekrav for å delta i legevakt i Norge. Retten til å jobbe i legevakt ikke er knyttet til spesialiteten allmennmedisin og mange legevaktleger vil derfor falle utenfor kravet om regelmessige akuttmedisinkurs. Kan hende de obligatoriske akuttmedisinkursene også burde vært knyttet opp mot legevaktarbeid?

Når bølgen kommer

Når nesten 3000 spesialister skal delta på obligatoriske akuttmedisinkurs hvert femte år i tillegg til alle utdanningskandidatene vil etterspørselen etter slike kurs bli stor og antallet kurs må øke kraftig. Det vil bli en stor utfordring for det allmennmedisinske miljøet i Norge å arrangere kurs for så mange.

Akuttmedisinkurs – ikke som andre kurs

Akuttmedisinkurs skiller seg fra andre kurs for allmennleger på flere områder. Disse kursene inneholder mer praktisk øvelse og krever større praktisk deltakelse fra allmennlegene. Kursdeltakerne må eksponere egne praktiske ferdigheter for kolleger og settes i en sårbar situasjon. I tillegg omhandler kurset tilstander og situasjoner som all-



*Allmennlege Peter B. Kryvi
trener under akuttmedisinkurset på solstrand 2007.*

Sentrale momenter ved akuttmedisinkurs for allmennleger:

- allmennmedisinsk perspektiv på akuttmedisinen
- allmennleger som arrangører, ledere og undervisere, gjerne i samarbeid med andre spesialiteter
- tydelig sporskifte fra vanlig allmennmedisinsk tenkning (anamnese, funn, diagnose og behandling) til målrettet akuttmedisinsk undersøkelse med iverksetting av tiltak underveis for å sikre vitale funksjoner
- tydelig sporskifte fra vanlig allmennmedisinsk tenkning (vent og se) til verstefallstenkning med lav terskel for undersøkelser og tiltak
- systematisk og samordnet drilling av enkle huskereglene og algoritmer (keep it simple)
- atmosfære av trygghet, gjensidig respekt og mestringfølelse
- hovedvekt på praktiske øvelser, mindre teori
- praktiske øvelser i små grupper, ikke mer enn 6 i hver gruppe
- samme gruppesammensetning gjennom hele kurset
- fokus på tverrfaglig samhandling, arbeidsfordeling og rollefordeling
- mulighet for alle til å øve på den rollen de vanligvis har i akuttsituasjoner
- mulighet for alle til å rette opp feil, gjentakelse av øvelser og scenarier

Praktiske tips:

- start planleggingen tidlig
- lag utstyrsliste, instruktørbehov og budsjett tidlig
- beskriv hver øvelse med læringsmål, innhold, utstyrsbehov og ansvarlig instruktør
- ha en instruktør eller to i reserve dersom det blir frafall
- vurder behovet for støttepersonell til praktiske forhold

Ferdigheter, kortversjon

SKAL være med i kurset

prosedyrer allmennlegen enten er hyppig borti, som kan være livreddende, eller er enkle å gjennomføre, og som er relevant for leger i hele landet

Akuttundersøkelse (ABC(DE))

Frie luftveier
Munn til munn-ventilering, bruk av pocketmaske og svelgtube
Maske/bag ventilering og assistert ventilasjon
O2-behandling
Brystkompresjoner
Defibrillering
AHLR-logaritme
Stanse store blødninger
Intravenøs tilgang
Bruk av helseradio
Ledelse av akuttmedisinsk team

BØR være med i kurset

sjeldnere eller mer avanserte prosedyrer

Larynxtube
Intraossøs nål
Praktisk hypotermiprofylakse
Thoraxpunksjon
Bruk av nakkekrage

KAN være med i kurset

sjeldne eller avanserte prosedyrer

Fødselshjelp
Immobilisering av traumepasient, backboard, bekkenstabilisering
CPAP
Trachealtube (Kun aktuelt hvis ikke larynxtube brukes i legevaktsområdet)
Cricotyrotomi

Temaer, kortversjon

Temaer kan behandles på kurset, enten teoretisk eller ved øvelser. Gjennomgangen av temaene bør knyttes opp mot de praktiske øvelsene.

SKAL være med i kurset

temaer allmennlegen enten er hyppig borti eller temaer som er sentrale ved livreddende behandling og relevante for leger i hele landet

Vurdering av ventilasjon, klinisk og pulsoksymeter
Vurdering av sirkulasjon, klinisk
Rytmevurdering med tanke på defibrillering
Akutte brystsmarter
Hjertesvikt
Akutt astma/KOLS
Alvorlig infeksjon
Skader hode/ columna
Skade thorax, abdomen og bekken
Akutt alvorlig sykdom hos barn
O2-behandling
Anafylaksi
Blødningssjokk
Hypotermi

BØR være med i kurset

sjeldnere temaer

Smertebehandling
Væskebehandling
Skadestedsledelse
Samarbeideres kompetanse og utstyr
Medisinsk indeks

KAN være med i kurset

sjeldne temaer

Fødselshjelp
CPAP
Prehospital trombolys
Krisehåndtering i lokalsamfunnet, planlegging og gjennomføring

mennlegene sjelden kommer borti, men som har store konsekvenser for pasientene – liv og død situasjoner. Disse forholdene gjør det derfor særlig viktig at kursene gjennomføres i en trygg ramme med gode forutsetninger for læring.

Malen

Det finnes i dag mange gode akuttmedisinkurs. Vi har studert innholdet i disse. Videre har vi også sett på hvilke akuttmedisinske tema som er sentrale for norsk allmennmedisin og legevaktmedisin, og hvilke pedagogiske metoder som fremmer formidling av kunnskap, ferdigheter og holdninger om disse temaene.

Foruten anbefalinger om hvilke temaer og ferdigheter som bør være med i akuttmedisinkurset inneholder malen beskrivelse av læringsmål og sentrale pedagogiske forhold, herunder ballanse mellom teoretisk undervisning og praktiske øvelser. Videre inneholder den forslag til huskeliste for akuttundersøkelsen, forslag til scenarier/ kasuistikker for den praktiske treningen, og et forslag til evalueringskjema.

Malen anbefales av spesialitetskomiteen som grunnlag for gjennomføring av akuttmedisinkurs for allmennleger, både for utdanning og resertifisering av spesialister i allmennmedisin. Malen er også velegnet for obligatoriske akuttmedisinkurs for turnuskandidater, og momenter i malen kan også brukes som grunnlag for lokal tverrfaglig akuttmedisinsk trening.

Akuttmedisinkurs for allmennleger setter fokus på akuttmedisinske teoretiske og praktiske kunnskaper og ferdigheter, men kursene kan aldri erstatte den nødvendige treningen lokalt. Snarere er det ønskelig at disse kursene kan inspirere til slik lokal trening med egne samarbeidspartnere, i egne lokaler, og med lokalt utstyr (4). Et godt eksempel på slik trening er Kommune BEST prosjektet (5).

I arbeidet har vi hatt stor glede av velvilje fra flere kursarrangører og av samarbeidet med Norsk forening for allmennmedisins referansegruppe for legevaktmedisin. Vi

Prosjektgruppen

Jesper Blinkenberg – spesialist i allmennmedisin, fastlege og legevaktlege Askøy siden 1997 og forsker ved Nasjonalt kompetansesenter for legevaktmedisin. Medlem i NFAs referansegruppe for legevaktmedisin. E-POST: jesper.blinkenberg@isf.uib.no

Tobias Nieber – spesialist i allmennmedisin, fastlege i Etne kommune fra 2000, forsker ved Nasjonalt kompetansesenter for legevaktmedisin, medlem i NFAs referansegruppe for legevaktmedisin. E-POST: tobias.nieber@isf.uib.no

Janecke Thesen – spesialist i allmennmedisin og samfunnsmedisin, fastlege Osterøy. Spesiallege og forsker ved Nasjonalt kompetansesenter for legevaktmedisin. Leder av Allmennmedisinsk kvalitetsutvalg (KUP) og medlem i NFAs referansegruppe for legevaktmedisin. E-POST: janecke.thesen@isf.uib.no

ønsker et videre samarbeid med arrangører av akuttmedisinkurs for å bruke deres tilbakemeldinger og erfaringer til å videreutvikle kursmalen og supplere støttematerialet som ligger i malen. Ta gjerne kontakt med oss for dette. På www.legevaktmedisin.no kan du også abonnere på oppdateringer av kursmalen.

Fullstendig rapport fra prosjektet Fremtidens akuttmedisinkurs for allmennleger og Mal for akuttmedisinkurs for allmennleger finnes på www.legevaktmedisin.no.

Referanser

1. Brandstorp, Helen. Allmennlegen som akuttmedisinsk teamleder med oversikt og innsikt. Utposten nr 5, 2006
2. FOR 2005–03–18 nr 252 Forskrift om krav til akuttmedisinske tjenester utenfor sykehus
3. Sandvik H, Hunskaar S. Hvilke leger mottar trygderefusjon for legevaktarbeid. Tidsskr Nor Lægeforen 2007; 127:1347–50
4. Thesen J, Mosevoll T, Malterud K. Hjerte-lungeredning i kommunehelsetjenesten – enkelt program for opplæring og vedlikehold. Tidsskr Nor Lægeforen 2004; 124: 2113–5
5. Utsi R, Brandstorp H, Johansen K, Wisborg T. Tverrfaglig akuttmedisinsk teamtrening i kommunehelsetjenesten. Tidsskr Nor Lægeforen 2008; 128:1057–9

UTPOSTEN
– en viktig arena for
utvikling av primærmedisinen